

arta feroneriei

Sylvain
Gabriel

Alexandra
Mihailciuc

ghid
practic
de
fierărie
pentru
copii
și adulți

Sylvain Gabriel
Alexandra Mihailciuc

Arta Feroneriei

Ghid practic de fierărie pentru copii și adulți

București 2017

Sylvain Gabriel
Alexandra Mihailciuc

Arta Feroneriei

Ghid practic de fierărie pentru copii și adulți

București 2017

Editori: Alexandra Mihailciuc, Andrei Tache

Ilustrație: Sylvain Gabriel, Alexandra Culescu

Grafică: Andrei Tache

Consultanță științifică: Liviu Gligor, Léo Coutant, Ștefan Bortnowski

Lector: Raluca Munteanu

Fotografii: Adriana Scripcariu, Andrei Mărgulescu, Alexandra Mihailciuc, Bogdan Lăzărescu, Cătălina Popovici, Galeria Posibilă, Gyuri Ilinca, Ion Georgescu, Ionică Pîrvu, Laboratorul de arhitectură Prodid, Monica Bercovici-Ratoiu, Octavian Carabela, Stephan Rotaru, Șerban Bonciocat - Igloo Media, Ștefan Neagu

Mulțumiri: Adina Chilim Dumitriu și Radu George Dumitriu, Adriana și Virgil Scripcariu, Alexandra Culescu, Alina Ion, Andreea Chirca, Andrei Tache, Caroline d'Assay, Cătălina Popovici, Ester Tincă, Eugen Pânzaru, François Calame, Galeria Posibilă, Ioana Mandeal, Ion Georgescu, Ionică Pîrvu, Jérémy Thomas, Laura Jiga Iliescu, Liviu Gligor, Mariana Celac, Mariana Stoia, Marion Petrașcu, Mihai Barbu, Miklós Köllő, Mirela Duculescu, Octavian Carabela, Silvia și Constantin Mihailciuc, Ștefan Mănculescu, Ștefan și Matei Câlția, Pierre Bortnowski, Raluca Munteanu, Traian Postelnicu, Veronica și Eugen Vaida, participanților la atelierul „Batem fierul la conac!” care au îndrăgit lumea fierului și au contribuit la crearea multora dintre obiectele acestei cărți. Mulțumiri tuturor meșterilor din lista anexată acestei publicații, pentru continuarea meșteșugului și deschiderea cu care ne-au răspuns.

Mulțumiri speciale fierarilor „Batem fierul la conac!": Clement Côme (și Lucille Audebert), Sylvain Gabriel, Fabien Monestier, Victor Hornez, Antoine Deroo, Pierre Hosta, Sébastien Palomas, Léo Coutant și elevilor fierăriei, care dau sens și speranță muncii noastre. Mulțumiri Liceului Tehnologic „Petre P. Carp” pentru buna colaborare începută în 2007.

Mulțumiri deosebite se cuvin Doinei și lui Șerban Sturdza și Asociației Maria, promotorul proiectului „Batem fierul la conac!”, care a sprijinit constant și cu discreție întregul proces de facere și apariție a prezentului volum.

Literă: Open Sans, Minion Pro, Adelle Basic
Hârtie: Multioffset 120 gr/mp
Tiraj: 500
Producție: Artix Plus

ISBN 978-973-0-25682-6

© Pro Patrimonio, București 2017

Toate drepturile rezervate. Nici o parte din această publicație nu poate fi reprodusă, stocată sau transmisă prin orice mijloace de natură electronică, mecanică, de copiere, înregistrare sau alte forme, fără permisiunea prealabilă a Fundației Pro Patrimonio.

Notă: prezenta ediție cumulează și completează informația a 2 volume:

Arta feroneriei - Sylvain Gabriel, București, 2012

Au fost preluate primele 65 de pagini ale cursului de fierărie într-o formulă revizuită și adăugită cu explicații suplimentare.

Traducere din limba franceză:
Alexandru Buturugă
Adaptare din limba franceză:
Mirela Duculescu, Raluca Munteanu

Documentare: Raluca Munteanu

Editor: Mirela Duculescu
Grafică: Octavian Carabela

Catalog de feronerie „Batem fierul la conac!”, București, 2016

Ediție coordonată de Alexandra Mihailciuc și Cătălina Popovici,
Grafică: Alexandra Mihailciuc,
Cătălina Popovici.

TABLĂ DE MATERII

6	CUVÂNT ÎNAINTE
8	INTRODUCERERE
10	SYLVAIN GABRIEL, COMPANION MEȘTER ÎN FIERĂRIE
12	DIMENSIUNI CULTURALE ALE FIERULUI
16	NOȚIUNI DE BAZĂ
18	UNELTELE
38	PIESE DE PROTECȚIE
48	VOLUTE ȘI DECORURI
60	PIESE DE FIXARE, SUSȚINERE, ROTAȚIE ȘI ÎNCHIDERE
72	ATELIERUL, COMPANIONII ȘI OBIECETELE DE FERONERIE
74	• FIERĂRIA „BATEM FIERUL LA CONAC!”
82	• FIERARII ȚIBĂNEȘTIULUI
84	• UNIVERSUL „BATEM FIERUL LA CONAC!”
158	RENDEZ-VOUS CU FIERUL. „PASIUNEA BATE RAȚIUNEA!”
190	ANEXE
192	• FĂURARI
196	• CURSUL DE FIERĂRIE
198	• HARTĂ-STUDIU. CĂLĂTORIILE UNELTELOR
200	BIBLIOGRAFIE

Cuvânt înainte

De ce o carte despre fier?

1. Prin 1994 făceam o excursie în țară. În grupul nostru era și Andi Rath, un tânăr austriac simpatic, amabil și mai civilizată decât noi ceilalți. Mă mirasem că ne însoțea într-o excursie fără pic de veleități pentru confort. Căci pe mine, ghidul lor, mă interesau ruralitatea uitată și drumurile mai puțin bătătorite. La un moment dat, într-un târg de țară vedem pe marginea drumului doi țigani așezați turcește, care pe o nicovală mică băteau de zor metalul, făcând inele. Fetele cumpărau marfa pe loc. Andi nu se putea dezlipi de priveliște; fascinat își lua notițe, puneă întrebări în englezește, fără să capete răspuns. L-am pierdut în ziua aceea. Seara au urmat scuzele și explicațiile: domnul Rath, tatăl lui Andi, îi dăduse fiului o misiune cu durată de doi ani: să se instruiască în tot ce există tehnici ale metalului, văzând lumea și de ce nu, și România. Pentru că Andreas Rath (22 de ani) urma să preia afacerea familiei, adică nici mai mult, nici mai puțin decât firma Lobmeyr, cea cu istorie de aproape 200 de ani în prelucrarea metalului și sticlei pentru fabricarea candelabrelor în cele mai prestigioase locuri din lume.

Ei bine, ne-a spus Andi, acești țigani care prelucrează metalul atât de inteligent și de economic pot fi întâlniți foarte rar. Ei sunt pe lista de confruntări obligatorii cu meșteșugul pe care mi le-a indicat tatăl meu. El cunoaște din auzite priceperea și eficiența acestor meșteri și îi consideră un vârf al prelucrării metalelor demn de urmat. Abia atunci am înțeles că Andi se va întoarce pe Kertnerstrasse, la magazinul Lobmeyr din Viena, ceva mai pregătit pentru a-și conduce afacerile, căci înțelesese tâcul și subtilitatea acestei meserii cu care urma să îmbogățească extraordinarele ateliere de manufactură de care urma să aibă grijă în viitor.

2. Prin anii 2000, întorcându-mă pe drumuriocolite de la Țibănești lui Petre P. Carp, locul actual al desfășurării unor ateliere de meșteșuguri tradiționale reunite sub numele "Batem fierul la conac!", am dat de satul Toflea în județul Galați. Aflasem că fierăritul e la mare cinste acolo și că pe lângă o producție foarte diversificată de unelte pe care le făceau, aveau și darul negustoriei, ajungând în toată țara, dar și în multe locuri din Europa; că pe timpul lui Ceaușescu furau din greu oțeluri de la Combinatul de la Galați aflat în apropiere, acolo era sursa lor de materie primă; auzisem că puteau face la nevoie și la comandă arme de foc artizanale; că artiști sculptori și ebeniști de prestigiu mai folosesc încă dălți făcute de ei din oțeluri bine călitate. Ei bine, am hotărât să-mi cumpăr dălți și nu-maidecât am fost poftit într-o casă mare, genul de palat deja cunoscut, cu multe terase și balustrade cu baluștrii. Am fost supus unui ritual: în „salonul oval” din centru palatului s-a pus o masă cu cafele și apoi pe o altă măsuță, câteva truse de dălți. Fiecare trusă conținea un set complet de 60 de dălți de forme diferite, toate muiate în ulei fin și învelite cu o husă din bumbac. Alături, pentru confirmarea produsului, era catalogul german pentru specialiști, cu aceleași dălți și fișa lor tehnică. Intimidat la culme, am cumpărat două seturi și am cerut să văd atelierul unde se confecționau minunatele obiecte. Am fost poftit în spatele palatului și, în loc de atelier, am văzut un om șezând turcește afară în iarbă, cu nicovala, ciocanul, o forjă minusculă și alte câteva obiecte în jurul lui. Omul se întorcea ba la stânga, ba la dreapta, iar se întorcea pentru a lua vreo unealtă. Tot câmpul său de lucru era circular în jurul său, la îndemână și mătura circa 270 grade pe o fâșie de 50 cm lățime. Acolo, fără măcar să se scoale o singură dată în picioare și fără ajutoare, făcea acele bijuterii de dălți. Totul părea scamatorie. Nu mi-a venit să cred, dar m-am convins încă o dată ce înseamnă arta fierului în acțiune.

3. Meșteșugul fierăritului la forjă face parte din artele spectacolului mai mult decât oricare alt

meșteșug. Am constatat asta de fiecare dată când am avut de-a face cu fierarii: la Timișoara când lucram cu ei consolele de iluminat pentru zona istorică a orașului, în atelierele lui Bogdan Zaharia de la Uzinele Malaxa din București sau la fundația Coubertin din Franța. Se lucrează în echipă, într-o succesiune rapidă de oportunități, înțelept cumpănite, împinși să ia decizii rapide, impuse totdeauna de temperatura și culoarea metalului, de forța și inteligența brațului. Obiectul odată terminat poartă în el toată memoria acumulată de-a lungul înfăptuirii. De aceea obiectul forjat deseori rămâne viu și extraordinar de inteligent istoric. De fapt activitatea lucrului la forjă își găsește repede actorii și spectatorii; așa că fierăria de la Țibănești a fost concepută ca o scenă adevărată. Spectatorii stau într-o sală, și prin „portalul scenei” și vitrină observă nașterea formei și baletul din jurul ei. Există foc, scânteii, fum, miros, mișcare, ritm. Există în plus creativitatea pregătitoare, cea a designului pentru obiectul încă nenăscut. Așa, pe nesimțite și fără prejudecăți, te poți trezi brusc în contemporaneitate. Făcând ce-i de făcut și împărțind izbânda cu cel de alături.

E și motivul pentru care această carte s-a făcut urmând alte cărți. Entuziasmați de vocația lui Sylvain Gabriel pentru arta fierului, i-am cerut în 2011, când se afla la fierăria din Țibănești, să scrie un ghid practic de fierărie pentru copii și adulți. L-a scris și a fost adaptat și tradus din limba franceză de Alexandru Buturugă, Mirela Duculescu, Raluca Munteanu cu consultanța științifică a lui Ștefan Bortnowski și Liviu Gligor. După epuizarea ghidului și după exercițiile „Batem fierul la conac!” de la Țibănești, care au continuat activitatea pedagogică cu elevii școlii Petre P. Carp și workshopurile - edițiile 2012-2017, a apărut ideea reeditării cărții. Cum între timp se acumulaseră episoade lucrative interesante, echipa "Batem fierul la conac!" și-a propus o nouă ediție, adăugând-o și completând-o pe prima. Așa că Alexandra Mihailciuc și-a asumat conceperea și editarea variantei

actuale; era oarecum firesc să o facă atâta timp cât tot ei îi datorăm o mare parte din activitățile legate de meseriile tradiționale din jurul conacului Petre P. Carp.

Cartea, așa cum a fost concepută, reliefează extrem de clar două aspecte. Pe de o parte faptul că acest meșteșug are o infinitate de noi posibilități de expresie și contrar păreri el nu este epuizat. Cu condiția întâlnirii nemijlocite între profesii variate: fierar, designer, arhitect, chimist, economist etc. Pe de altă parte, că meșteșugul fierăritului și forjei dispăre cu rapiditate din memoria și de pe piața produselor actuale. Deseori ne uităm la obiecte din metal făcute de bunicii și străbunicii noștri fără să știm cum se numesc și la ce serveau ele; chestiune de civilizație, dar și de cultură.

Odată lansată pe piață, cartea poate deveni un sprijin în efortul unor persoane sau organizații, poate și a statului, de ce nu, de a agrega o rețea de ateliere care să producă și să vândă în țară și în străinătate.

- Care să poată întreține un patrimoniu existent de obiecte, instalații sau ansambluri făurite din metal;
- Care să genereze obiecte cu totul noi sau să reinterpreteze forme și tehnologii ancestrale;
- Care să bucure/pregătească persoane capabile să combine inteligent inspirația cu efortul fizic și umorul.

Cartea este până la urmă o încercare de a pune în discuție „mitizarea” artei feroneriei redusă la forme retorice în timp ce baterea fierului efectiv și cu folos este deja o raritate. De aceea cei care au conceput și au dorit să apară această carte, îl vor lăsa pe Léo Coutant, companion meșter în fierărie, să continue să bată fierul la Țibănești, înconjurat de elevii școlii Petre P. Carp și de nenumărații admiratori și practicanți, participanții școlilor de vară de la Țibănești.

Șerban Sturdza

Conacul Petre P. Carp, Țibănești, Iași, 1937
Fotografie din Arhiva de Imagine a Muzeului Țăranului Român.

Petre P. Carp, junimist, om politic - elaborează primele legi privind meșteșugurile.

